De gedichtenbundel Yiu Di Tera van Henry Habibe

Bruisend van levenslust, dynamisch van zeggingskracht

In mijn verslag van de doopplechtigheid van Henry Habibes gedichtenbundel "Yiu di Tera" heb ik beloofd dat ik op de bundel zelf terug zou komen.

De uitgave was in handen van de Sectie Cultuur. Ik moet zeggen dat er wederom een goede keus is gemaakt. Edukaprint heeft het drukwerk netjes verzorgd. De omslag is van Nigel Mattew (zeer expressief), de grafische compositie staat op naam van Roel Jungslager, terwijl Jules Marchena de inleiding heeft geschreven. Niet van die plichtplegingen in de trant van: "Toen mij gevraagd werd, enz." en verder geen inhoud, maar een goede inleiding in de thematiek en de plastische taal van Habibe. En dit is nodig, want Habibe is moeilijk in z'n beeldspraak. Marchena schri ft: "Habibe is een groot dichter: hij heeft een fabelachtige beheersing van de poëtische technieken, zijn beeldspraak is over het algemeen origineel."

De bundel "Yiu di Tera" omvat een achttiental gedichten. Hierbij zijn er gedichten van twaalf regels (in lengte variërend van twee tot vijf à zes woorden) en gedichten van meer dan één bladzijde. Binnen deze compacte vormgeving weet de dichter een wereld van beelden te creëren. Het is een zeer dynamische wereld die hij op papier heeft gezet. Zijn uitgesproken voorkeur voor (werk)woorden met a.h.w. een explosief karakter zorgt voor een ongewone levendigheid en zeggingskracht. Hoe werd bijv. zijn taal, het Papiaments, geboren?

***

Un yaya
a sinta plama kuenta
den su skochi
palabranan
a forsa montoná
sali yangando den shimis pretá

tambú a ronke sker anochi...

***

Een yaya heeft verhalen
in haar schoot zitten
strooien
woorden persten zich tot
een hoop en kwamen
heupwiegend in een nauwe jurk
tevoorschijn.

De tambu gaf een roffel en scheurde de nacht open...

***

Voor wie het Papiaments en het Nederlands beheerst is duidelijk dat de Nederlandse vertaling maar één interpretatie is; de wereld die in het Papiaments wordt opgeroepen, is veel omvangrijker en niet of nauwelijks in het Nederlands te vertalen.

In "Yiu di Tera" bezingt Henry Habibe z'n afkomst, zijn eiland en de bevolking. Centraal staat voortdurend de wisselwerking tussen moeder Natuur en het gebeuren dat de ik-figuur omringt. Hierdoor worden steeds beelden opgeroepen van Moeder Aarde als het eiland Aruba. In een paar gevallen heeft men te maken met gedichten die zo rijk zijn aan beeldende kracht, dat een gelijkstellen van aarde (land) aan natie)volk) zeer wel mogelijk is.

Bij het natuurgebeuren speelt de zee steeds een belangrijke rol, terwijl de watapana als karakterstiek voor het landschap wordt aangewend. Maar ook hierbij zit weer de mogelijkheid voor een verdere interpretatie: zou de watapana die zich moet oprichten, niet symbolisch voor het wakker maken van een volk kunnen zijn?

De ik-figuur, de "Yiu di Tera" (het landskind of het kind van moeder aarde), is geboren uit een explosieve wisselwerking en paring van de aarde en het kosmisch gebeuren. Direct daarop vraagt de ik-figuur zich in het volgende gedicht af wat z'n huidskleur is. Ik moet hierbij constateren dat de prachtige taal in "Mi kolo?" (mijn huidskleur) zich moeilijk leent voor een alles correct weergeven-

de vertaling. Wat moet ik van de volgende passage maken:

Negrita a lele sanger di Europa
den tinashi di su bel i mondongo

de negerin heeft Europees bloed
tussen haar dijen en in haar binnenste geroerd

***

De conclusie van de ik-figuur: hij is van gemengd bloed, en er is zo een intense vorm van samensmelting tussen zwart en blank, dat er vreemde dingen zullen gebeuren, als men een scheiding probeert te realiseren.

Na het landschap komt de gemeenschap aan bod. Een waarschuwende vinger zien we in de gedichten "KKK na kaminda" (KKK onderweg) en "Un mucha rubiano pretu" (een zwarte Arubaanse jongen). Het eerste gedicht:

í ku kapanan blanko
nan a pasa den hanchinan skur
pa kima e manchanan
ku ta bini fo'i Corsou.

met de witte kappen op
gingen ze door de donkere stegen
om de smetten die uit
Curaçao komen, te verbranden

De zwarte Arubaanse jongen in het andere gedicht is samen met zijn ouders diep bedroefd, want ze moeten het eiland de volgende morgen verlaten, naar men zegt, omdat ze zwart zijn. Ze gaan naar Curaçao. En dit terwijl z'n vader als werknemer bij de Lago zich steeds voor zijn eiland heeft weten in te zetten (ik moest bij dit gedicht onbewust denken aan dat interview in een opvangcentrum in Nederland aan het einde van de 70-er jaren met een zwarte Arubaan. Op de vraag waarom hij weg was gegaan, antwoordde hij: "...(een bekende naam!) no good for black people!").

De bundel eindigt met een loflied op het Papiaments: er is niets wat de Afro-Latijnse vonk van deze taal in de ziel van de dichter kan doven.

***

Habibe heeft een uitgesproken voorkeur voor motieven als wind (orkaan), zee, rotsen, terwijl de watapana ook enkele keren aangewend wordt om er een wereld in wording mee op te roepen. Vooral de orkanen en de zee zijn, hoe kan het ook anders, wild tekeer gaande elementen. Deze beelden, gecombineerd met andere krachtuitstotende woorden en uitdrukkingen, roepen associaties op met bundels van een kosmisch-expressionistische dichter als Marsman.

Het zwaar gecomprimeerde taalgebruik, gepaard gaande met unieke vormen van beeldspraak, maken de bundel er niet makkelijk op, maar de spankracht ervan wel groter. En elke keer weer groeit een nieuwe interpretatie. Het gevolg is dat de waardering voor de capaciteiten van Henry Habibe blijft stijgen. Het moet nl. een uitermate begaafd iemand zijn, die met zo weinig woorden zoveel zeggingskracht aan de dag weet te leggen. Habibe noemt Pierre Lauffer zijn grote voorbeeld. Welnu, evenals Lauffer heeft hij met zijn bundel' "Yiu di Tera" overduidelijk bewezen dat het Papiaments rijk aan beeldingsvermogen is. □

PABLO WALTER

(Henry Habibe
"Yiu di Tera"
uitgegeven m.m.v. Sectie Cultuur)

Henry habibe a nase na Aruba (1940). El a biba na e isla aki te 1956. Na Hulanda el a obtené su grado akadémiko na 1971 Lenga i Literatura spañó). El a traha na Aruba komo profesor di spañó i papiamentu di 1971 te 1977.
Di 1977 pa 1978 el a biba na Puerto Rico, kaminda el a hasi investigashón literario na Universidat di Río Piedras tokante poesía "afro-antiyano" (Cuba i Puerto Rico).
El a partisipá na diferente enkuentro kultural den Caribe, p.e. na e promé "Carifesta" na Georgetown, Guyana (1972), na un tertulia karibeño di Universidat di Río Piedras, Puerto Rico (1978) i na e "Coloquio sobre literatura cubana" na Habana, Cuba (1981).
Durante su estadía na Hulanda é tabata redaktor di e revista *Watapana*.
Dos di su kolekshonnan di poesía ta *Aurora* (1968) i *Kere Sentenchi* (1980).